

Републике Српске, исте ангажовати у акцијама заштите и спасавања од сњезних падавина и снијега.

Извршилац задатка: Министарство унутрашњих послова.

Учесник: Републичка управа цивилне заштите.

Рок: према потреби.

24. Задужује се Министарство трговине и туризма да путем Републичке дирекције за робне резерве, у складу са утврђеним садржајем и стандардима, обезбиједи пакете хране и других најосновнијих артикала, који би се достављали угроженом становништву на најбржи могући начин.

Извршиоци задатка: Министарство трговине и туризма, Републичка управа цивилне заштите, Црвени крст Републике Српске.

Учесници: Министарство управе и локалне самоуправе, Хеликоптерски сервис Републике Српске, Министарство одбране БиХ, локалне заједнице.

Рок: 1. новембар 2010. године.

25. Задужује се Министарство здравља и социјалне заштите да обезбиједи пакете лијекова и неопходног санитарског материјала као комплете једнаког садржаја који би се достављали угроженом становништву на најбржи могући начин.

Извршиоци задатка: Министарство здравља и социјалне заштите, Републичка управа цивилне заштите, Црвени крст Републике Српске.

Учесници: Министарство управе и локалне самоуправе, Хеликоптерски сервис Републике Српске, Министарство одбране БиХ, локалне заједнице.

Рок: 1. новембар 2010. године.

26. За најсложеније ситуације, када су директно угрожена насеља и животи грађана, планирати ангажовање тимова за деминирање Републичке управе цивилне заштите, у сљедећем саставу: 60 деминера са основном опремом и алатом; машински тим састава четири човјека, два камиона кипера и један УЛТ; моторне санке и специјализована јединица цивилне заштите за заштиту и спасавање са висина.

Извршилац задатка: Републичка управа цивилне заштите.

Учесник: локалне заједнице.

Рок: према потреби.

Б) Људски и материјално-технички ресурси

27. Извршити отклањање техничких и других недостатака на возилима, опреми и техници потребној за извођење акција заштите и спасавања од сњезних падавина и снијега.

Извршиоци задатка: локалне заједнице, Јавно предузеће "Путеви Републике Српске".

Учесник: Министарство саобраћаја и веза.

Рок: 1. новембар 2010. године.

28. У случају да због сњезних падавина и снијега буду угрожени животи грађана и да буду у немогућности да набаве основне животне намирнице, ангажоваће се Хеликоптерски сервис Републике Српске и угроженим грађанима ће се доставити пакети са храном, средствима за хигијену и лијековима.

Извршилац задатка: Хеликоптерски сервис Републике Српске.

Учесници: Републичка управа цивилне заштите, локалне заједнице.

Рок: према потреби.

IV - СПРОВОЂЕЊЕ ОПЕРАТИВНИХ МЈЕРА

29. У ситуацији када природна и друга несрећа захвати више градова-општина, начелник Републичког штаба може, ради успјешног руковођења акцијама заштите и спасавања, формирати координациони тим. Координациони тим чине представници Републичке управе, града-општине, привредних друштава и других правних лица од значаја за

заштиту и спасавање. Координациони тим координира активности заштите и спасавања на подручју за које се формира и предлаже начелнику Републичког штаба предузимање потребних мјера.

Извршиоци задатка: Републичка управа цивилне заштите, штаб цивилне заштите локалне заједнице.

Учесници: локална заједница, привредна друштва, друга правна лица од значаја за заштиту и спасавање.

Рок: према потреби.

30. Носиоци задатака утврђени овим планом дужни су да обезбиједи потребна финансијска средства за њихову реализацију.

V - ИЗВЈЕШТАВАЊЕ О РЕАЛИЗАЦИЈИ ЗАДАТАКА ИЗ ПЛАНА

31. Носиоци задатака из овог плана дужни су о реализацији задатака Плана писмено извјештавати Министарство саобраћаја и веза Републике Српске и Републичку управу цивилне заштите најкасније до 10. новембра 2010. године, а по завршетку зимске сезоне доставити Министарству саобраћаја и веза и Републичкој управи цивилне заштите извјештај у писаној форми.

32. Задужује се Републичка управа цивилне заштите да по завршетку зимске сезоне сачини извјештај о реализацији овог плана и исти, путем Министарства унутрашњих послова, достави Влади Републике Српске.

VI - СТУПАЊЕ НА СНАГУ

33. План активности на спровођењу посебних мјера заштите и спасавања од сњезних падавина и снијега од интереса за Републику Српску у 2010/2011. години ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 04/1-012-2-2146/10
7. октобра 2010. године
Бања Лука

Предсједник
Владе,
Милорад Додик, с.р.

1830

На основу члана 17. став 4. и члана 46. тачка г) Закона о заштити и добробити животиња ("Службени гласник Републике Српске", број 111/08) и члана 82. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", бр. 118/08, 11/09, 74/10 и 86/10), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

ПРАВИЛНИК

О ЗАШТИТИ ЖИВОТИЊА ПРИЛИКОМ КЛАЊА

Члан 1.

(1) Овим правилником прописују се услови заштите животиња узгојених и држаних за производњу меса, коже, крзна или других производа током њиховог премјештања, смјештаја у депоу, спутавања, омамљивања, клања и усмрћивања, укључујући и усмрћивање животиња у сврху контроле болести.

(2) Одредбе овог правилника не примјењују се на:

а) техничке или научне експерименте на животињама у вези са поступцима из става 1. овог члана, који се спроводе под надзором Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: Министарство),

б) животиње усмрћене при културним или спортским догађајима и

в) усмрћену слободно живећу дивљачу.

Члан 2.

(1) Поједини појмови у овом правилнику имају сљедеће значење:

а) клаоница је сваки објекат, укључујући опрему и средства за кретање и смјештај животиња, намијењен ко-

мерцијалном клању животиња (копитари, преживари, свиње, кунићи и перад),

б) премјештање је истовар животиња или њихово превожење, односно кретање од истоварних платформи, стаја или обора у клаоници до просторија или мјеста на којим ће бити заклане,

в) смјештај у депоу је држање животиња у стајама, оборама, наткривеним просторима или отвореним површинама које клаонице користе у сврху осигурања било које потребне бриге (вода, храна, одмор) прије клања,

г) спутавање је примјена било ког поступка на животињи коме је сврха ограничавање кретања животиње да би се омогућило ефикасно омамљивање или усмрћивање,

д) омамљивање је поступак који примјењен на животињи узрокује тренутни губитак свијести који траје до смрти животиње,

ђ) усмрћивање је поступак којим се узрокује смрт животиње,

е) клање је узроковање смрти животиње њеним искрварењем и

ж) обредно клање је узроковање смрти животиње њеним искрварењем у циљу задовољавања прописа одређених вјерских заједница и конфесија у Босни и Херцеговини.

(2) У случају обредног клања, вјерске заједнице регистроване у Босни и Херцеговини по чијим правилима се обавља клање надлежне су за примјену и праћење посебних одредаба које се односе на клање, у складу са вјерским обредима, а поступак клања се спроводи под надзором ветеринарског инспектора или овлашћеног ветеринара.

Члан 3.

Власник или лице одговорно за животиње мора осигурати да животиње заклане или усмрћене у било којој клаоници, на фарми, просторима или другим мјестима буду током премјештања, смјештаја, спутавања, омамљивања, клања или усмрћивања поштеђене било каквог узнемиравања, боли или патње, које је могуће избјећи.

Члан 4.

Власник или одговорно лице у клаоници мора осигурати да је конструкција клаонице, простори и опрема клаонице као и њихова употреба таква да животиње не буду изложене било каквом узнемиравању, болу или патњи, које је могуће избјећи.

Члан 5.

(1) Власник или одговорно лице у клаоници мора осигурати да су копитари, преживари, свиње, кунићи и перад који су допремљени на клање:

- а) премјештени и, по потреби, адекватно смјештени,
- б) спутани,
- в) омамљени прије клања или тренутно усмрћени и
- г) искрварени.

(2) Уколико се животиње кољу у складу са посебним поступцима обредног клања, како се захтијева одређеним вјерским правилима, не примјењују се захтјеви из става 1. тачке в) овог члана.

(3) Ветеринарска инспекција може објектима за клање одобрити одступање од става 1. тачке а) овог члана само за говеда.

(4) Објектима за клање ветеринарска инспекција може одобрити одступање од става 1. тачка а) овог члана као и од поступка омамљивања и усмрћивања наведених у чл. од 10. до 17. овог правилника за перад, куниће, свиње, овце и козе, ако су испуњени захтјеви из члана 3. овог правилника.

Члан 6.

(1) Свака клаоница мора имати одговарајућу опрему и просторе за истовар животиња из превозног средства.

(2) Животиње, након доласка у клаоницу, морају бити истоварене што је могуће прије, а уколико се животиње не

могу истоварити одмах по доласку у клаоницу, морају бити заштићене од неповољних временских услова и мора им бити осигурана одговарајућа вентилација.

(3) Животиње које, с обзиром на врсту, пол, старост или поријекло, могу повриједити једна другу морају бити држане и смјештене у депоу одвојено једне од других.

(4) Током боравка у клаоници животиње морају бити заштићене од неповољних временских услова, а ако су биле изложене високим температурама при повећаној влажности, потребно их је расхладити на одговарајући начин.

(5) Кондиција и здравствено стање животиња морају се провјеравати најмање два пута дневно, ујутро и навече.

(6) Животиње које су биле изложене болу или патњи током превоза или по доласку у клаоницу морају бити одмах заклане, а уколико то није могуће, потребно их је издвојити и заклати што је могуће прије, а најкасније у року од два сата.

(7) Животиње које не могу ходати не смију се вући до мјеста клања, већ их је потребно усмртити тамо гдје леже или их, гдје је то могуће, а да им се не узрокује још више патње, превести на колицима или покретној платформи до мјеста за присилно клање.

Члан 7.

Поступање са животињама које нису допремљене у спремницима састоји се у сљедећем:

а) уколико клаонице имају опрему за истовар животиња, таква опрема мора имати под који онемогућава клизање и, уколико је то потребно, пострану заштиту,

б) мостови, рампе и пролази морају имати странице, ограде или неки други облик пострани заштите како би се спријечило испадање животиња,

в) излазне или улазне рампе морају имати најмањи могући нагиб,

г) током истовара животиње морају бити поштеђене страха и узнемирености и са њима се не смије лоше поступати, а потребно је и осигурати да не падну,

д) животиње не смију бити подизане за главу, рогове, уши, ноге, реп или руно нити на било који други начин који им може проузроковати непотребну бол, патњу или повреду, а када је то потребно, животиње морају бити вођене појединачно,

ђ) животиње морају бити пажљиво премјештане, пролази морају бити тако конструисани да је могућност повређивања животиња сведена на најмању могућу мјеру и распоређени тако да се искористи склоност животиња за праћење нагона стада,

е) прибор који се користи за тјерање животиња мора бити коришћен само у те сврхе и само током краћег периода,

ж) коришћење прибора за електрошокове мора се избјегавати када је то могуће, у сваком случају, тај се прибор може употребљавати само за одрасла говеда и одрасле свиње које одбијају да се помјере и само онда када испред себе имају довољно простора за кретање,

з) електрошокови не смију трајати дуже од једне секунде, између њих морају бити довољно дуги размаци и могу се примјенити само на мишићима стражњег дијела тијела, не смију се поновно употребљавати ако животиња на њих не реагује,

и) животиње се не смију ударати или притискати на било који посебно осјетљиви дио тијела и није дозвољено гњечити, завртати или ломити реп животиње, притискати јој очи, као и задавати ударце ногом или било које друге ударце,

ј) животиње се не смију допремити до мјеста клања уколико неће бити одмах заклане, а ако се клање не обави одмах по доласку, животиње морају бити смјештене у депо,

к) клаонице морају бити опремљене довољним бројем обора за одговарајући привремено смјештај животиња који омогућавају заштиту од неповољних временских услова,

л) уз услове прописане посебним ветеринарским прописима, обори у депоима за привремени смјештај животиња морају:

1) имати подове који на најмању могућу мјеру смањују опасност од клизања и који не узрокују повреду животиња када су у додиру с њима,

2) имати одговарајућу вентилацију, водећи рачуна о могућим екстремним вриједностима температуре и влаге,

3) имати осигуране и резервне уређаје који се користе у случају квара система за провјетравање, уколико се користи вјештачка вентилација,

4) имати вјештачко освјетљење које треба бити довољно јако да омогући обављање прегледа свих животиња у свако доба, а у случају потребе, треба имати на располагању и одговарајући резервни извор свјетлости,

5) тамо гдје је потребно, имати опрему за везање животиња и

6) тамо гдје је потребно, имати одговарајућу залиху примјерене стеље за све животиње које се у депоу држе током ноћи,

љ) у клаоницама које, осим простора за привремени смјештај из подтачке л) овог члана, имају и просторе за привремени смјештај животиња на отвореном без природног заклона мора бити осигурана одговарајућа заштита од неповољних временских услова,

м) отворени простори за привремени смјештај животиња морају бити одржавани у таквом стању да осигурају да животиње ни у једном тренутку нису изложене физичким, хемијским или осталим утицајима штетним за њихово здравље,

н) животиње које по доласку нису доведене право на мјесто клања морају уз помоћ одговарајуће опреме имати стално на располагању воду за пиће из одговарајућих појилаца,

њ) животиње које нису заклане у року 12 часова од доласка у клаоницу, морају бити нахрањене, а и накнадно, према потреби и у одговарајућим временским размацима, животињама мора бити дата умјерена количина хране,

о) животиње које су у клаоници задржане 12 и више часова морају бити привремено смјештене и, по потреби, везане на такав начин да могу лећи без потешкоћа и

п) кад животиње нису везане, храна им мора бити осигурана на начин који омогућава несметано храњење.

Члан 8.

(1) Спремницима у којима се превозе животиње мора се руковати пажљиво, не смију се бацати, испуштати или превртати.

(2) Када је могуће, спремници се товаре и истоварају водоравно и уз помоћ механичке опреме.

(3) Животиње допремљене у спремницима са перфорираним или флексибилним дном морају бити истоварене са посебном пажњом како би се избјегло њихово повређивање.

(4) Када је то одговарајуће, животиње морају бити појединачно истоварене из спремника.

(5) Животиње допремљене у спремницима морају бити заклане што је могуће прије, у супротном их је потребно нахранити и напојити, у складу са чланом 7. т. н) и њ) овог правилника.

Члан 9.

(1) Животиње морају бити спутане на одговарајући начин ради спречавања сваке боли, патње, узнемирености, повреда или нагњечења које је могуће избјећи.

(2) У случају обредног клања, говеда морају прије клања бити спутана употребом механичких поступака да би се избјегла свака бол, патња или узнемиреност, као и било која повреда или нагњечење.

(3) Прије омамљивања или клања, животињама ноге не смију бити везане нити смију бити вјешане за ноге, изузев перади и кунића који могу бити објешени за ноге ради клања, под условом да су спроведене одговарајуће мјере које

осигуравају да су у тренутку омамљивања животиње довољно опуштене и да се клање може обавити ефикасно и без непотребног одлагања.

(4) Осим у случајевима из става 3. овог члана, није дозвољено вјешање животиња у сврху спутавања.

(5) Животиње које се омамљују или усмрћују примјеном механичке или електричне опреме у подручју главе морају се поставити у такав положај да се опрема може примјенити и користити једноставно, прецизно и у одговарајућем трајању, а у случају копитара и говеда дозвољена је примјена одговарајућих помагала за ограничење помјерања главе.

(6) Није дозвољено коришћење опреме за електрично омамљивање ради спутавања или имобилизације, као ни за тјерање животиња.

Члан 10.

У допуштене поступке код клања убрајају се:

а) омамљивање:

1) примјеном пиштоља са пенетрирајућим клином,

2) ударцем у главу,

3) примјеном електричне струје и

4) излагањем угљен-диоксида;

б) усмрћивање:

1) примјеном пиштоља или пушке,

2) електричном струјом и

3) излагањем угљен-диоксида;

в) изузетно од т. а) и б) овог члана, поступак декапитације, дислокација врата и употреба коморе са вакуумом које може одобрити ветеринарска инспекција као поступке усмрћивања појединих врста животиња, под условом да се обављају у складу са чланом 3. овог правилника и да су испуњени посебни услови из члана 17. овог правилника.

Члан 11.

(1) Животињу је допуштено омамити само ако одмах након тога може искрварити.

(2) Пиштољ са пенетрирајућим клином мора бити намјештен тако да клин продре право у кору великог мозга и није дозвољено пуцати у затиљак говеда.

(3) Изузетно од става 2. овог члана, овце и козе могу бити омамљене примјеном пиштоља на затиљку, уколико рогови онемогућавају његову примјену на челу главе.

(4) У случају из става 3. овог члана потребно је одредити тачку непосредно иза основа рогова и усмјерити пиштољ према устима.

(5) Крварење животиње треба да започне најкасније 15 секунди након пуцња.

(6) Приликом употребе пиштоља са пенетрирајућим клином, након сваког пуцња, лице које обавља омамљивање мора провјерити враћа ли се клин до краја на почетни положај, а ако се клин не враћа потпуно до краја, пиштољ не смије бити поновно коришћен све док не буде поправљен.

(7) Ако лице које обавља омамљивање није спремно обавити омамљивање одмах након што је животиња доведена у простор за омамљивање, није дозвољено смјештати животињу у наведени простор.

(8) Животињама не смије бити спутана глава ако одмах неће бити омамљене.

Члан 12.

(1) Ударац у главу као поступак омамљивања допуштен је искључиво уз употребу механичког уређаја који дјелује ударцем на кости лобање.

(2) Лице које обавља омамљивање мора поставити уређај на тачно одређено мјесто и користити пуњење одговарајуће снаге, у складу са упутством произвођача, како би се постигло ефикасно омамљивање без лома костију лобање.

(3) У случају малог броја кунића, када се користи уда-рац у лобању изазван механичким дјеловањем, поступак се мора спровести на такав начин да животиња тренутно остане без свијести и да у том стању остане до наступа смрти, што је потребно извести у складу са општим захтјевима из члана 3. овог правилника.

Члан 13.

(1) Омамљивање електричном струјом врши се помоћу електрода које морају бити постављене тако да обухвате главу животиње како би струја могла проћи кроз мозак.

(2) Како би се осигурао добар контакт електрода са кожом, неопходно је предузети одговарајуће мјере као што су уклањање вишка вуне, влажење коже и слично.

(3) Код појединачног омамљивања животиња опрема за омамљивање електричном струјом мора:

а) имати уређај за мјерење отпора током рада апарата који онемогућава његов рад, ако није могуће постићи најмању потребну јачину струје,

б) имати уграђен визуелни или аудио уређај који показује дужину примјене струје на животињи и

в) бити спојен на уређај који показује напон и јачину струје током рада постављен тако да га лице које обавља омамљивање јасно види.

(4) Јачина електричне струје и трајање омамљивања електричном струјом морају бити такви да се осигура да животиња тренутно изгуби свијест и да остане без свијести до наступа смрти.

Члан 14.

(1) Код употребе купки за омамљивање перади потребно је прилагодити ниво воде ради осигуравања ваљаног контакта са главом сваке птице.

(2) Код групног омамљивања перади у купкама мора се одржавати напон који је потребан за стварање струје довољне јачине за омамљивање сваке птице.

(3) Да би се осигурало да струја пролази правилно, морају се предузети одговарајуће мјере, и то осигуравањем добрих електричних контаката и влажењем мјеста додира лире и ногу перади.

(4) Купке за омамљивање перади морају величином и дубином одговарати врсти и категорији перади која се коље и не смију се прелијевати на улазу.

(5) Електрода која је уроњена у воду мора се протезати цијелом дужином водене купке.

(6) На мјесту клања мора бити осигуран ручни помоћни уређај за омамљивање.

Члан 15.

(1) Омамљивање свиња излагањем угљен-диоксиду врши се концентрацијом угљен-диоксида која мора износити најмање 70%.

(2) Комора у којој се свиње излажу гасу и опрема која се користи за превоз свиња кроз њу морају бити тако дизајнирани, конструисани и одржавани да се избјегне повређивање свиња и притисак на грудни кош, као и да се свињама омогући да стоје исправно све док не изгубе свијест.

(3) Опрема која се користи за превоз свиња кроз комору и комора морају бити одговарајуће освјетљени тако да свиње могу видјети једна другу или своју околину.

(4) Комора мора бити опремљена уређајима за мјерење концентрације гаса на мјесту највише концентрације гаса којој су животиње изложене, свјетлосним и звучним знаком упозорења уколико концентрација угљен-диоксида падне испод захтијеваног нивоа.

(5) Свиње морају бити смјештене у просторе или спремнике у којима могу видјети једна другу и морају бити допремљене у комору за омамљивање унутар 30 секунди од уласка у постројење.

(6) Свиње морају бити превезене што је могуће брже од уласка до мјеста највише концентрације гаса гдје морају бити изложене гасу довољно дуго да остану без свијести до наступа смрти.

Члан 16.

(1) Омамљивање перади излагањем угљен-диоксиду се односи на омамљивање кокошки и ћурки, док излагање угљен-диоксиду није примјениво на осталу домаћу перад.

(2) Мјешавине гасова које се користе за омамљивање перади састоје се од:

а) 40% угљен-диоксида, 30% кисеоника и 30% азота (перад је изложена овој мјешавини гасова током најмање двије минуте), а након тога је још изложена током једне минуте 80% угљен-диоксиду,

б) било које мјешавине аргона, азота или других инертних гасова са атмосферским ваздухом и угљен-диоксидом, при чему концентрација угљен-диоксида не смије бити виша од 30%, а резидуалног кисеоника 2% (перад је овој мјешавини гасова изложена током најмање двије минуте),

в) аргона, азота, других инертних гасова или било које мјешавине ових гасова у атмосферском ваздуху са максимално 2% резидуалног кисеоника (перад је овој мјешавини гасова изложена током најмање двије минуте) и

г) угљен-диоксида најмање концентрације од 55% (перад је дјеловању угљен-диоксида изложена током најмање двије минуте).

(3) Компримирани гасови морају бити вапоризовани прије употребе у комори и морају бити собне температуре да би се спријечио температурни шок.

(4) Ни под којим условима чврсти гасови при температури смрзавања не смију бити додати у комору.

(5) Мјешавине гасова морају бити влажене.

(6) Примјерена мјешавина кисеоника и угљен-диоксида мора бити примијењена и стално одржавана у комори у висини перади да би услиједила аноксија (недостатак кисеоника).

(7) У случају да перад изложена мјешавини гасова показује знаке враћања свијести, потребно је продужити вријеме изложености гасу.

(8) Комора мора бити опремљена уређајима за мјерење концентрације кисеоника и угљен-диоксида унутар коморе, и то у висини перади, као и свјетлосним и звучним знаком упозорења уколико концентрација угљен-диоксида падне испод захтијеваног нивоа.

(9) Систем мора имати способност одржавања потребне концентрације гасова унутар коморе.

(10) Током коришћења концентрација кисеоника и угљен-диоксида у комори мора стално бити праћена и видљива лицу које управља системом за омамљивање.

(11) Опрема за омамљивање перади гасом мора бити дизајнирана, израђена и одржавана на начин који осигурава да се перад не повриједи при проласку кроз њу.

Члан 17.

Посебни услови усмрђивања су:

а) примјена пиштоља или пушке који се користе за усмрђивање различитих врста животиња, нарочито узгојне велике дивљачи и јелена, а морају бити одобрени од ветеринарске инспекције која мора осигурати да наведене поступке спроводи оспособљено особље у складу са чланом 3. овог правилника;

б) декапитација и дислокација врата које се користе само за усмрђивање перади и морају бити одобрене од ветеринарске инспекције, која мора осигурати да их спроводи оспособљено особље у складу са чланом 3. овог правилника;

в) усмрђивање електричном струјом и излагањем угљен-диоксиду ветеринарска инспекција може одобрити код различитих врста животиња, под условом да су испуњени захтјеви из чл. 3, 13, 14. и 15. овог правилника;

г) јачина коришћене струје и дужина излагања електричној струји, концентрација и дужина излагања угљен-диоксиду који се користе за омамљивање, односно усмрђивање животиња прописане су водичима добре праксе из члана 29. овог правилника и

д) примјена коморе са вакуумом се користи само за усмрћивање без искрварења одређених животиња за прехрану људи које припадају врстама дивљачи из узгоја (препелица, јаребница, фазан) и мора се спроводити у складу са одредбама члана 3. овог правилника, тако да се:

1) у херметички затвореној комори у којој се налазе животиње може брзо постићи вакуум примјеном снажне електричне пумпе,

2) вакуум одржава све док животиње не угину и

3) животиње групно превозе у спремницима који су смјештени у вакуумској комори посебно израђеној у ту сврху.

Члан 18.

(1) Код већ омамљених животиња искрварење мора започети што је могуће брже након омамљивања и мора бити брзо, обилно и потпуно, а животиња мора искрварити прије него што се појави могућност повратка свијести.

(2) Код свих омамљених животиња искрварење мора бити изазвано пререзивањем бар једне вратне артерије или припадајућих крвних судова који их снабдијевају крвљу.

(3) Након пререзивања крвних судова не смију се обављати никакви додатни поступци или електрични подражаји на животињама прије него што искрварење заврши.

(4) Када је за омамљивање, вјешање, дизање и искрварење животиња одговорно једно лице, то лице мора провести наведене поступке тим редослиједом на једној животињи прије него што их започне на другој.

(5) Приручна помоћна средства за пререзивање врата морају бити осигурана на мјесту гдје перад искрварује примјеном аутоматског уређаја, тако да се у случају његовог квара перад може одмах заклати.

Члан 19.

(1) Власник или одговорно лице у клаоници мора осигурати да су инструменти, прибор и опрема за спутавање, друга опрема и инсталације који се користе за омамљивање или усмрћивање животиња дизајнирани, конструисани, одржавани и коришћени на начин који омогућава брзо и ефикасно омамљивање и усмрћивање животиња у складу са одредбама овог правилника.

(2) Ветеринарски инспектор или овлашћени ветеринар надзире да ли су опрема и инструменти који се користе за спутавање, омамљивање и усмрћивање животиња усклађени са захтјевима из става 1. овог члана и да ли су редовно провјеравани, одржавани и у употребљивом стању.

(3) Одговарајућа опрема и инсталације морају бити држани на мјесту клања, правилно одржавани и редовно прегледани најмање једном мјесечно.

Члан 20.

(1) Власник клаонице или одговорно лице у клаоници мора осигурати да лица која обављају послове спутавања, омамљивања, клања или усмрћивања животиња имају завршен курс и положен испит за обављање тих послова.

(2) Програм оспособљавања састоји се од:

а) основа из подручја заштите животиња при клању или усмрћивању;

б) основа из подручја које уређује премјештање животиња као што су:

1) истовар животиња из превозних средстава и

2) кретање животиња у просторима клаонице од мјеста истовара до депоа и од депоа до мјеста спутавања, омамљивања и клања;

в) основа у односу на услове којима морају удовољити простори за смјештај животиња (депои) и основна начела заштите животиња у депоу (унутрашњим и спољашњим просторима клаонице у којима се држе животиње);

г) основа у односу на начин спутавања животиња прије клања;

д) основних начела и допуштених поступака омамљивања који доводе до тренутног губитка свијести који траје све до наступања смрти животиње;

ђ) поступака при клању и искрварењу животиња и

е) практичног или филмског приказа наведених поступака.

(3) Власник клаонице или одговорно лице у клаоници мора осигурати да лица која обављају послове премјештања животиња и њиховог смјештаја у депо посједују потребну вјештину, способност и знање за ефикасно и хумано обављање наведених послова у складу са одредбама овог правилника.

(4) Ако ветеринарски инспектор или овлашћени ветеринар током надзора и контроле утврди да:

а) лица из става 1. овог члана не посједују доказ о оспособљености или ако не посједују потребну вјештину, способност и знање, не дозволи рад таквим лицима и нареди оспособљавање или поновно оспособљавање из става 1. овог члана и

б) лица из става 3. овог члана не посједују потребну вјештину, способност и знање, не дозволи рад таквим лицима и нареди власнику клаонице или одговорном лицу у клаоници да осигура њихово оспособљавање или поновно оспособљавање.

Члан 21.

(1) Надзор и контролу у клаоници спроводи ветеринарски инспектор или овлашћени ветеринар, који у свако доба мора имати слободан приступ свим њеним дијеловима у сврху провјере усклађености са одредбама овог правилника.

(2) Надзор и контрола из става 1. овог члана може се спроводити истовремено са надзором и контролом у друге сврхе.

Члан 22.

(1) Приликом клања животиња из члана 5. став 1. овог правилника изван клаонице примјењују се одредбе чл. од 9. до 18. овог правилника.

(2) У случају када власник, за своје властите потребе, изван клаонице коље перад, кунуће, свиње, овце и козе, одобрава се одступање од става 1. овог члана, под условом да се клање обавља у складу са чланом 3. овог правилника, уз обавезно омамљивање свиња, оваца и коза прије клања, а на начин који је прописан овим правилником.

Члан 23.

Када се животиње из члана 5. став 1. овог правилника кољу или усмрћују у сврху контроле болести, поступак мора бити спроведен у складу са сљедећим одредбама:

а) усмрћивање животиња у сврху контроле болести мора бити обављено на један од начина који узрокују сигурну смрт животиња и

б) изузев од става 1. овог члана, а у складу са чланом 3. овог правилника, за усмрћивање животиња при свијести могу се користити и други поступци, при чему мора бити осигурано да се:

1) у случају примјене поступка који не изазива тренутну смрт животиње (нпр. пуцањ из пиштоља с пенетрирајућим клином) спроведу све потребне мјере да се животиња што прије усмрти, а у сваком случају прије него што се поновно освијести и

2) на животињи не спроводе никакви даљи поступци прије утврђивања њене смрти.

Члан 24.

(1) Поступак усмрћивања животиња које се узгајају у сврху производње крзна мора бити спроведен у складу са посебним упутством о најпримјеренијем поступку усмрћивања различитих врста животиња, који се мора спроводити у складу са одредбама члана 3. овог правилника, зависно од врсте животиња на коју се примјењује.

(2) За животиње из става 1. овог члана допуштени су сљедећи поступци усмрћивања:

а) примјена механичког уређаја са пенетрирајућим клином,

- б) убризгавање прекомјерне дозе анестетика,
- в) примјена електричне струје која узрокује престанак рада срца,
- г) излагање угљен-моноксиду,
- д) излагање хлороформу и
- ђ) излагање угљен-диоксида.

(3) Посебни услови усмрђивања за животиње из става 1. овог члана су:

а) примјена механичког уређаја са пенетрирајућим клином који мора бити постављен тако да клин продире у кору великог мозга и овај поступак је допуштен само ако одмах након њега слиједи искрварење животиње;

б) код убризгавања прекомјерне дозе анестетика допуштено је користити само оне анестетике, дозе и начине примјене који узрокују тренутни губитак свијести након чега наступи смрт животиње;

в) примјена електричне струје која узрокује престанак рада срца електродама које морају бити постављене тако да електрична струја пролази кроз мозак и срце;

г) најмања употријебљена јачина струје мора довести до губитка свијести и срчаног застоја, а код лисица при примјени електричног у уста и ректум просјечна јачина струје мора износити 0,3 ампера у трајању од најмање три секунде;

д) излагање угљен-моноксиду у коморама у којима се животиње излажу гасу и које морају бити дизајниране, конструисане и одржаване тако да се избјегне повређивање животиња и да се омогући надзирање животиња током поступка под условима:

1) да се животиње уводе у комору тек након што се постигне 1% концентрација 100% угљен-моноксида,

2) да се гас који производи уређај посебно прилагођен за ту сврху може користити за усмрђивање куна и чинчила, под условом да су тестови показали да је коришћени гас који је прикладно охлађен, филтриран у довољној мјери и очишћен од било каквих иритирајућих материја или гасова,

3) да се животиње не смију смјестити у комору све док се не постигне концентрација угљен-моноксида од 1%,

4) да након удисања гас мора најприје изазвати дубоку општу анестезију, а затим сигурну смрт и

5) да животиње морају остати у комори до наступа смрти;

ђ) излагање хлороформу може се користити за усмрђивања чинчила, под условом:

1) да је комора у којој се животиње излажу гасу дизајнирана, конструисана и одржавана тако да се избјегне повређивање животиња и да се омогући надзирање животиње током поступка,

2) да се животиње уводе у комору само кад је ваздух засићен хлороформом,

3) да након удаха гас најприје изазива дубоку општу анестезију, а затим сигурну смрт и

4) да животиње остају у комори до наступа смрти;

е) излагање угљен-диоксида може се користити за усмрђивање куна и чинчила под условом:

1) да је комора у којој се животиње излажу гасу дизајнирана, конструисана и одржавана тако да се избјегне повређивање животиња и да се омогући надзирање животиње током поступка,

2) да се животиње уводе у комору тек кад ваздух садржи највећу могућу концентрацију 100% угљен-диоксида,

3) да након удаха гас најприје изазива дубоку општу анестезију, а затим сигурну смрт и

4) да животиње остају у комори до наступа смрти.

Члан 25.

(1) Вишак једнодневних пилића и ембриона мора бити усмрђен што је могуће брже, у складу са допуштеним поступцима усмрђивања пилића, и то:

а) употребом механичког уређаја који изазива брзу смрт и

б) излагањем угљен-диоксида.

(2) Посебни услови код усмрђивања пилића су:

а) употреба механичког уређаја који изазива брзу смрт, односно животиње морају бити усмрђене помоћу уређаја са брзоротирајућим механичким оштрицама или другим одговарајућим наставцима и

б) капацитет уређаја из става 2. тачка а) овог члана мора бити довољан да се осигура да су све животиње тренутно усмрђене чак и кад се примјењује код великог броја животиња.

(3) Излагање угљен-диоксиду подразумијева да животиње морају бити смјештене у атмосфери са највећом могућом концентрацијом 100% угљен-диоксида и да морају остати у тој атмосфери до наступа смрти.

(4) За тренутно усмрђивање сваког живог ембриона сав валионички отпад мора бити обрађен механичким уређајима који доводе до брзе смрти.

(5) Министарство може допустити употребу других научно признатих поступака усмрђивања, под условом да се спроводе у складу са чланом 3. овог правилника.

Члан 26.

Одредбе чл. 22, 23, 24. и 25. овог правилника не примјењују се на животиње које морају бити тренутно усмрђене у случају присилног клања.

Члан 27.

(1) Власник болесне или повријеђене животиње или лице одговорно за такву животињу мора осигурати њено клање, односно усмрђивање на лицу мјеста ради избјегавања непотребне патње животиње.

(2) Изузетно од става 1. овог члана, повријеђене или болесне животиње могу се по одобрењу ветеринара превести до мјеста клања или усмрђивања, под условом да такав превоз не проузрокује даљу патњу животињама.

Члан 28.

Увоз меса у Босну и Херцеговину из земаља које нису чланице Европске уније мора потицати од животиња закланих у објектима одобреним у складу са важећим прописима и мора га пратити сертификат којим се потврђује да су животиње заклане или усмрђене на начин који осигурава заштиту животиња најмање једнаку оној у Босни и Херцеговини у складу са одредбама овог правилника.

Члан 29.

Водиче добре праксе развија Министарство на основу стандарда Свјетске организације за здравље животиња (ОИЕ) и Европске организације за безбједност хране (ЕФСА), и то у складу са одредбама овог правилника.

Члан 30.

Објекти који су прије ступања на снагу овог правилника одобрени за клање животиња морају ускладити своје пословање са одредбама овог правилника најкасније до 30. јуна 2011. године.

Члан 31.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 01-33-19690/10
22. октобра 2010. године
Бања Лука

Министар,
Др Радивоје Братић, с.р.

1831

На основу члана 21. став 5. Закона о заштити становништва од заразних болести ("Службени гласник Републике Српске", број 14/10) и члана 82. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", бр. 118/08, 11/09, 74/10 и 86/10), министар здравља и социјалне заштите доноси